

Stakingsrecht begin van het einde?

Rechtbank en staking: water en vuur

Lode Verschingel

Enkele maanden geleden, tijdens de staking bij Mediaxis, veroordeelde een rechter in kortgeding de vakbonden tot het betalen van een zware dwangsom voor elke "werkwillige" die door het stakingspiket zou worden tegengehouden. Een dergelijke uitspraak wordt in beroep meestal meteen van tafel geveegd. Maar ondertussen is het verloop van een normale vakbondsactie grondig verstoord.

Het kortgeding in de zaak Mediaxis deed velen de wenkbrauwen fronsen: men dacht dat de rechtbanken zich de laatste jaren in dit soort kwesties opnieuw wat gereserveerder hadden opgesteld. Lode Verschingel stelde echter vast dat er dit voorjaar alleen reeds in het Brusselse een drietal uitspraken waren gelijkaardig aan die bij Mediaxis. Het doet hem denken aan een drukke tijd, enkele jaren geleden, toen de rechtbank tussenkwam in o.m. een stakingsactie bij Ansul. Dat was toen een relatief nieuw fenomeen. Nu wordt dezelfde procedure opnieuw voor een burgerlijke rechtbank aangevat en opnieuw wordt dezelfde argumentatie als toen naar voren geschoven. Even opfrissen.

De bemoeienis van de rechtbanken bij stakingsrecht is relatief nieuw. Sedert enkele jaren grijpt het patronaat gretig naar dit paardenmiddel. Sabena, Delacre, GIB, Delhaize, Volkswagen... zijn enkele van de meest in het oog springende gevallen. Het dreigt zelfs eerder regel dan uitzondering te worden. Iedere uitspraak van de burgerlijke rechtbank, concreet de rechtbank van eerste aanleg, kan als volgt worden samengevat: het stakingspiket moet alle werkwilligen doorlaten, zoniet moet iedere staker per tegengehouden werkwillige een boete betalen. Die som schommelt tussen de 10.000 Fr en de 500.000 Fr (vijfhonderdduizend!!).

Het is hoogst ongewoon dat een werkgever naar een *burgerlijke rechtbank* stapte omwille van een sociaal conflict, maar niet echt verwonder-

lijk. Hij hoopt er op meer begrip voor zijn standpunt te kunnen rekenen dan bij een arbeidsrechtbank waar één van de sociale rechters een werknemersvertegenwoordiger is. Normaal zou de rechter de vordering moeten afwijzen. Een rechtbank kan immers alleen maar oordelen over juridische geschillen. Dus niet over belangenconflicten, wat een staking per definitie is. Sommige rechters verklaren zich dan ook terecht onbevoegd als hen een sociaal conflict wordt voorgeschoteld.

Steeds wordt de procedure van *kortgeding* gevoerd. Het gaat zagezegd altijd om hoogdringendheid. Tijdens de staking bij Ansul in Groot-Bijgaarden, waar brandblusapparaten worden gemaakt, was het ook prijs. Ansul wachtte wel een week vooraleer naar de rechtbank te stap-

pen. Zo probeerde de directie zelf de hoogdringendheid te creëren.

Om enige indruk te maken en om toch nog een juridische poot te vinden om op te staan, gebruiken alle werkgevers in dergelijke procedures het argument van de begane feitelijkheden. Zo ook Ansul dat het heeft over "het in bezit nemen van een bestelwagen", nota bene de wagen waar één van de stakers over beschikt voor zijn werk. Zelfs het feit dat de vakbonden een pamflet hadden verspreid werd aangegrepen. En tenslotte de "uiterst agressieve houding" van de bonden. Wie ons kent, zal moeiteloos het tegendeel bevestigen.

Terwijl de rechtsleer stelt dat enkel zeer zware incidenten zoals brandstichting en diefstal als "feitelijkheden" kunnen beschouwd worden. Zo probeert de werkgever om via het element van de feitelijkheden de rechter een alibi in handen te spelen om toch te interveniëren in een sociaal conflict. En in één moeite criminaliseert men de stakers die zich blijkbaar telkens weer te buiten gaan aan ernstige vergrijpen tijdens de staking.

Ergerlijk is ook dat er steeds gebruik gemaakt wordt van de procedure van het *eenzijdig verzoekschrift*. Wat wil zeggen dat de tegenpartij - de stakers - niet eens gehoord worden, zelfs niet eens op de hoogte zijn van de aanhangig gemaakte zaak voor de rechtbank. De rechten van de verdediging zijn hier dus onbestaande. Dit druist in tegen een basisregel van de rechtsstaat.

Meegenomen voor de werkgever is daarenboven dat, mits enige timing of lobbying, hij ook nog de rechter kan kiezen bij wie hij zijn zaak wil laten voorkomen.

De uitspraak - bevelschrift genoemd - van de rechter geldt voor iedereen: "We leggen verbod op aan wie dan ook..." Algemeen geldig dus. Ook dat is een jurisprudentiële vloek. Waar de rechterlijke macht enkel een uitspraak kan doen ten aanzien van welbepaalde personen, kan alleen de wetgevende macht (parlement) algemeen geldende regels vastleggen via wetten en decreten. Dat heet scheiding van de machten en werd trouwens ook expliciet vastgelegd in het Gerechtelijk Wetboek. Het argument dat de personen voor wie de uitspraak bestemd is niet identificeerbaar zijn, is een lachertje. Een werkgever kent toch zijn eigen personeel, zeker de deleges met wie hij geregeld vergadert.

En een *dwangsom* kan ook nooit ontbreken; in het geval Ansul 10.000 Fr per werkwillige die wordt tegengehouden. Een dergelijke dreiging met draconische geldboetes breekt de facto een staking.

Eminente rechtsgeleerden zijn nochtans formeel en sluiten een dwangsom bij sociale conflicten uit. Deze praktijk is in strijd met het Gerechtelijk Wetboek en het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens.

Als uitsmijter bezorgde de rechter in het Ansulconflict de bonden een uitspraak waar geen tijdsduur op staat. Bij Volkswagen bakte de rechtbank het al bruin door zijn bevelschrift ook nog tot twee maanden de staking toepasselijk te verklaren. Bij Ansul geldt de uitspraak voor onbepaalde duur, dus voor 30 jaar. Dat is een stakingsverbod voor een hele generatie.

De wetgeving stelt dat in kortgeding nooit een uitspraak mag gedaan worden over de grond van de zaak. Enkel over nevenkwesities, modaliteiten.

Daarom haast de werkgever zich telkens om met luider stemme het stakingsrecht te erkennen. Alleen moeten alle werkwilligen doorgelaten worden. Men moet geen groot stakingsleider zijn om te weten dat op die manier een staking onmogelijk wordt. Een directeur die aan de poort zijn personeel nadrukkelijk aanmaant om binnen te gaan en een piket dat werkloos toeziet. Kortom, een stakingspiket uitschakelen via een gerechtelijke uitspraak is niet zomaar een modaliteit van een staking verbieden, maar de staking zelf onmogelijk maken.

Het is ongehoord hoe slaafs de rechters in dergelijke materies het standpunt van de werkgever overnemen. Het bevelschrift in de zaak Ansul is daar een pijnlijk voorbeeld van. Eerst en vooral vindt de bekleeder van de rechterlijke macht het niet nodig ook maar enige argumentatie te geven bij zijn uitspraak. En de uitspraak zelf is woord voor woord overgepend van de eis van de werkgever. Nijver baasje.

Patronale politiek

Een stelselmatig beroep doen op de rechtbank om stakingen te breken, kadert in een ruimere patronale strategie van aanpak van de vakbonden in België. Een confidentiële nota van de werkgeversorganisatie VBO van 1984 was in dat

verband zeer verhelderend. Onderdeel van deze politiek is het juridiseren van sociale conflicten. Via uitspraken van rechtbanken worden syndicale acties geconditioneerd, ingeperkt tot onmogelijk gemaakt. Dat men daarvoor juridische constructies en procedures hanteert die aan alle kanten rammelen en die de vloer aanvegen met essentiële regels van de rechtsstaat zijn schoonheidsfoutjes die gerechtvaardigd zijn in het licht van het hoger doel: de syndicale vrijheid terugdringen. In datzelfde straatje past de agressieve politiek van sommige bedrijven die welbewust strijdbare delegees buitengooien.

Men start, zoals bij Sabena, een juridische procedure die men zelf opblaast en men betaalt zonder verpinken de schadevergoeding omdat men dus het vonnis niet eens afwacht.

Ook de regels van het sociaal overleg lapt men aan zijn laars. Tijdens de staking bij Ansul werd door de vakorganisaties een beroep gedaan op het paritair comité om uit de impasse te geraken. Het paritair comité doet een eenparige uitspraak waarbij een onderhandelingsperiode wordt voorgesteld vooraleer de directie kan overgaan tot eventuele ontslagen. Op het eigenste moment zitten de advocaten van Ansul op de rechtbank naar een bevelschrift te hengelen. Zo gaat men flagrant in tegen het paritair comité waar Fabrimetal, de betrokken werkgeversfederatie, mee in zetelt. In één moeite zet Ansul zich buiten het sociaal overleg en desavoueert dit bedrijf openlijk Fabrimetal als werkgeversfederatie in het paritair comité. Deze cynische houding wordt de volgende dag geïllustreerd door acht ingehuurde body-guards die voor de rest van het conflict blijkbaar de rol van de personeelsdirecteur moeten overnemen. Een innovatie op het vlak van de sociale verhoudingen.

Achterliggend

Het sleutelement bij de argumentatie om een bevelschrift te verkrijgen is het zich steeds weer beroepen op het eigendomsrecht. Gemakshalve bedient men zich dan telkens van de achterhaalde 19de eeuwse, ultra-liberale opvatting van het begrip eigendom. Men heeft de onbeperkte beschikking over zijn bedrijf. Zoals je een gekochte reep chocolade kunt opeten, sparen of wegwerpen, kan je ook een bedrijf naar eigen goeddunken ofwel ordentelijk leiden, ofwel laten verkommeren, ofwel botweg sluiten. Actuele visies leggen steeds meer de nadruk op

het feit dat eigendomsrecht en sluitingsbevoegdheid geen absolute rechten zijn. De eigenaars brengen via hun aandelen het kapitaal binnen in het bedrijf, de werknemers stellen hun arbeid ter beschikking van het bedrijf. Beide groepen putten daar de nodige rechten uit, bv. het stakingsrecht voor de werknemers.

En dat stakingsrecht is expliciet ingeschreven in de Belgische wetgeving. De wet van 11 juli 1990 ratificeert het Europees Sociaal Handvest van 18 oktober 1961.

Dat recht wordt blijkbaar zelfs door de meest rabiate werkgever niet meer in vraag gesteld. Men heeft zijn pijlen dan maar gericht op het stakingspiket. Voor alle duidelijkheid: een piket roept de collega's op zich aan te sluiten bij de staking en verhindert desnoods hardhorige collega's om binnen te gaan. Want een staking zonder piket is als de Stones zonder gitaren.

Stakingspiketten konden tot 1921 gerechtelijk gesanctioneerd worden. Na 1921 kon dat niet meer, zodat het stakingspiket de facto erkend werd. Recente rechtspraak en rechtsleer bevestigen dat de aanwezigheid van stakingspiketten behoort tot de normale uitoefening van het stakingsrecht. En dat het beletten van de toegang tot het bedrijf aan werkwilligen dus niet als onrechtmatig kan worden beschouwd.

Waaruit dan ook logisch volgt dat als een werkwillige een piket wil doorbreken en het piket niet wijkt, de agressie uitgaat van de werkwillige en niet andersom. Want in een stakingscontext is de rechtsorde een situatie waarin er niet gewerkt wordt. Als werkwilligen dit proberen te doorbreken moet dit als onrechtmatig gedrag worden beschouwd. Kortom een stakingspiket opnieuw strafbaar stellen, zou ons terugvoeren naar de periode vòòr 1921: bij Daens dus.

Het laatste kanon dat traditioneel in stelling wordt gebracht is de kreet "Recht op arbeid". Ook hier moeten we de werkgever en de werkwillige ontgoochelen: stakingsrecht en recht op arbeid gaan niet samen. En het recht op arbeid moet de duimen leggen voor het stakingsrecht. Bij een democratisch besliste staking moet de werkwillige minderheid zich willens nillens neerleggen. De rechtsleer bevestigt dit en stelt dat bij de belangenafweging het stakingsrecht

met zijn onmiskenbaar sociale dimensie prevalleert op de individuele Wil om te werken.

Meer nog, het doorduwen van de wil om te werken wordt door sommigen niet alleen als onbehoorlijk afgedaan, maar zelfs aanzien als rechtsmisbruik. Trouwens, zou een werkgever het nemen dat een minderheid tijdens een doordeweekse werkdag plots doodleuk haar recht op staken zou komen opeisen zonder dat er iets aan de hand is? Komt daarbij dat stakingen nogal eens als doel uitgerekend datzelfde recht op arbeid hebben. Zoals de inzet van het conflict bij Ansul 27 arbeidsplaatsen was. De sociale geschiedenis toont overigens aan dat in veel gevallen pas na staking de loont en de arbeidsvoorwaarden verbeterd konden worden. En niet door individueel je recht op arbeid op te eisen en zo diezelfde staking te ondermijnen. De resultaten van dergelijke stakingen gelden ten andere steeds zowel voor de stakers zelf als voor de niet-stakers.

Alternatief

Wat is dan het alternatief voor de bemoeienis van de burgerlijke rechtbank? Een verschuiving van de rechterlijke tussenkomsten naar de arbeidsrechtbank zoals het wetsvoorstel Landuyt en co voorstelt?

Zelfs met betere garanties zoals in dit wetsvoorstel is ook die piste te verwerpen. De rechterlijke macht, eender welke rechtbank, heeft geen bevoegdheid inzake Collectieve arbeidsgeschillen. Zo simpel ligt dat.

Tijdens de besprekingen in de senaat van de wet betreffende de

Collectieve Arbeidsovereenkomsten van 5 december 1968 werd dit trouwens met zoveel woorden gesteld.

En men sleurt er dan telkens de zogenaamde feitelijkheden en de vrees voor ernstige schade bij met de bedoeling dat de rechter zich niet onbevoegd zou verklaren. Het stakingsrecht kan dus niet aangetast worden door de rechterlijke macht, niet de burgerlijke maar ook niet de arbeidsrechtbank. En dat geldt eveneens voor een essentieel element, namelijk het stakingspiket.

Dat was ook de mening van een kleine duizend ACV-militanten die op het vorige ACV-congres unaniem beslisten niet langer gerechtelijke tussenkomst te dulden bij vakbondsacties. Een bevestiging van hetzelfde standpunt op het ABVV-congres enkele weken eerder.

Er is een andere instantie die een rol kan spelen in een sociaal conflict. De sociale overlegstructuur in België voorziet de mogelijkheid om een beroep te doen op een paritair comité of een sociaal bemiddelaar om een conflict te deblokken.

Er zijn tevens een aantal spelregels vastgelegd rond een procedure in dit verband. En de recente sociale geschiedenis leert ons dat op deze wijze constructief werk geleverd kan worden, aangepast aan de specifieke context van een sociaal conflict.

Verontrustend is trouwens ook dat omwille van de interventies van de rechterlijke macht in haar kielzog politie en rijkswacht zijn opgedaagd bij stakingen. De jongste jaren volgden ze meestal op discrete afstand de gebeurtenissen, zonder zelf in te grijpen in het conflict.

Een rechterlijke uitspraak verplicht hen nu daadwerkelijk tussen te komen om de uitspraak van de rechter te doen uitvoeren. Een kwalijke evolutie nog maar eens.

Het is zonneklaar dat deze systematisch toegepaste strategie moet gecounterd worden. De vakorganisaties moeten deze problematiek dringend hoog op hun agenda plaatsen. Ze moeten de nodige druk ontwikkelen ten aanzien van de politieke klasse om de rechtbanken weg te houden van stakingen. En ondertussen dringt het zich meer en meer op dat we bij de eerstkomende stakingen niet langer moeten plooiën voor de chantage van de dwangsom. Indien we het stakingsrecht en de syndicale vrijheid willen overeind houden, moeten we deze confrontatie aangaan. En dat mag iets kosten. Zo hebben ABVV en ACV bij het conflict Ansul het opleggen van twee dwangsommen tegen twee vakbondssecretarissen geprovoceerd. Dit precedent werd uitgelokt om op een nog effectievere wijze die hele procedure via de burgerlijke rechtbank juridisch aan te vechten. Een volgende keer wijkt het volledig stakingspiket niet meer.